

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
ФАКУЛЬТЕТ ЦИВІЛЬНОЇ ТА ГОСПОДАРСЬКОЇ ЮСТИЦІЇ
КАФЕДРА ЦИВІЛЬНОГО ПРАВА
КАФЕДРА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ПАТЕНТНОЇ ЮСТИЦІЇ

ШЕРЕШЕВСЬКІ ЦИВІЛІСТИЧНІ ЧИТАННЯ: ЗАХИСТ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ

*МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції*

*Одеса,
3 грудня 2025 року*

Одеса
Фенікс
2025

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора *Є. Харитонова*

Упорядники-укладачі:

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;
Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Організаційний комітет Всеукраїнської наукової конференції:

Харитонов Євген Олегович – д.ю.н., завідувач кафедри цивільного права НУ «ОЮА», член-кореспондент НАПрН України, заслужений діяч науки і техніки України, проф.;

Давидова Ірина Віталівна – д.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», проф.;

Зубар Володимир Михайлович – к.ю.н., проф. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Кривенко Юлія Василівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Берназ-Лукавецька Олена Михайлівна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Павлова Вікторія Георгіївна – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Матійко Микола Володимирович – к.ю.н., доц. кафедри цивільного права НУ «ОЮА», доц.;

Лешикова Єлизавета Сергіївна – лаборант кафедри цивільного права НУ «ОЮА».

Матеріали видано в авторській редакції.

*Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу
несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції та їхні наукові керівники,
які рекомендували ці матеріали до друку.*

III 49 **Шерешевські цивілістичні читання: захист прав приватної особи в умовах війни** : матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 3 груд. 2025 р.) [Електронне видання] / за заг. ред. Є. Харитонова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2025. – 250 с. – Режим доступу: ...

ISBN 978-617-8763-00-8

Збірник містить результати наукових досліджень, присвячених питанням захисту прав приватної особи. У виданні представлено актуальні теоретичні та прикладні напрацювання, що висвітлюють питання окремих аспектів захисту прав приватної особи, удосконалення механізму правового регулювання, створення нових правових інститутів, доповнення чинних нормативно-правових актів, що своєю чергою додатково актуалізує оновлення цивільного законодавства на підґрунті загального концепту приватного права.

Збірник адресовано студентам, викладачам, науковцям і всім, хто цікавиться теорією, практикою, історією та перспективами розвитку правової науки.

УДК 347.1/7

ISBN 978-617-8763-00-8

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Менджул Марія Василівна ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ТА ЄВРОПЕЙСЬКІ ТРАНСКОРДОННІ РИНКИ ПРАЦІ	161
Мошинська Яна Степанівна ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПОЗБАВЛЕННЯ БАТЬКІВСЬКИХ ПРАВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ	165
Nekit K. EXTENTION OF CONSTITUTIONAL PRINCIPLES AND FUNCTIONSTO DIGITAL ASSETS.....	169
Orzikh Yurii Hennadiiovych SUCCESSION UNDER SWEDISH LAW AND ITS RELATIONSHIP WITH SUCCESSION UNDER UKRAINIAN LAW: CONFLICTS OF LAWS IN CROSS-BORDER SUCCESSION.....	172
Оскілко Олексій Олегович ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ.....	176
Павлова Вікторія Георгіївна ПОДВІЙНА ПРИРОДА ВЕНДИНГОВИХ ПРАВОВІДНОСИН	181
Петров Володимир Володимирович ЩОДО РОЛІ ГОСПОДАРСЬКО-ПРАВОВОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМЦІВ У РЕАЛІЗАЦІЇ СТИМУЛЮЮЧОЇ ФУНКЦІЇ ГОСПОДАРСЬКОГО ПРАВА	184
Резніченко Семен Васильович, Поліщук Вероніка Романівна ОСОБИСТІ НЕМАЙНОВІ ПРАВА ДІТЕЙ	188
Ромась Денис Сергійович ЦИФРОВІ ФОРМИ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ У ПРИВАТНОМУ ПРАВІ: ЕЛЕКТРОННІ ДОГОВОРИ, СМАРТ-КОНТРАКТИ ТА ГІГ-КОНТРАКТИ.....	191
Ромась Марія Іванівна ПРОБЛЕМАТИКА БАГАТОРІВНЕВОСТІ ІНТЕРЕСУ ПУБЛІЧНО- ПРАВОВИХ УТВОРЕНЬ У ПРИВАТНИХ ПРАВОВІДНОСИНАХ.....	195
Сафончик Оксана Іванівна АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ РОЗІРВАННЯ ШЛЮБУ В УМОВАХ ВІЙНИ ...	198
Скрагленко Марія Ростиславівна ВІДШКОДУВАННЯ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ФІЗИЧНИМ ОСОБАМ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ: ПРАВОВИЙ МЕХАНІЗМ ТА ПРАКТИЧНІ ВИКЛИКИ. ПРОБЛЕМАТИКА В ПРАВОВОМУ РЕГУЛЮВАННІ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	201
Спасова Катерина Іванівна РОЗІРВАННЯ ДОГОВОРУ ДАРУВАННЯ ЯК СПОСІБ ЗАХИСТУ ПРАВ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	209

3. *On Private International Law*. (2005). Official Website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15?lang=en#Text>
4. Grahl-Madsen, A. (1979). Conflict between the Principle of Unitary Succession and the System of Scission. *The International and Comparative Law Quarterly*, 28(4), 598–643. <http://www.jstor.org/stable/758814>
5. Laible, Cecilia, ‘Sweden’, in Louis Garb, and Richard Norridge (eds), *International Succession*, 5th edn (Oxford, 2022; online edn, Oxford Law Pro, 23 June 2022), <https://doi.org/10.1093/oso/9780198870463.003.0051>
6. Ärvdabalk (1958:637)<https://lagen.nu/1958:637>
7. *The Civil Code of Ukraine*. (2003). Official Website of the Parliament of Ukraine. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15?lang=en#Text>
8. Regulation (EU) No 650/2012 of the European Parliament and of the Council of 4 July 2012 on jurisdiction, applicable law, recognition and enforcement of decisions, and acceptance and enforcement of authentic instruments in matters of succession, and on the creation of a European Certificate of Succession, *OJ L* 201, 27 July 2012. <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2012/650/oj/eng>

*Оскілко Олексій Олегович,
доктор філософії, доцент кафедри
цивільного права Національного
університету «Одеська юридична академія»*

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ДОГОВІРНИХ ЗОБОВ’ЯЗАНЬ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Внаслідок свого регулятивного характеру договірні зобов’язання визначають правомірну поведінку суб’єктів цивільних правовідносин, а також забезпечують її дотримання усіма учасниками цивільних правовідносин, а в разі порушення правил цієї поведінки – створюють можливість для застосування відповідних заходів цивільно-правової відповідальності. Усі договори відрізняються спеціальними ознаками, обумовленими специфікою регулюючої їх галузі.

Зобов’язання є встановлене в межах певної юридичної конструкції (договірною або позадоговірною) правовідносини, засновані на особистого зв’язку між певними учасниками цивільних відносин (сторонами). Основний зв’язок у зобов’язанні посилюється додатковим, що дає потенційну можливість вдатися до примусу правопоруш-

ника для того, щоб він виконав обов'язок відповідно до норм чинного законодавства.

Аналіз правових ситуацій зобов'язального типу показує, що сама ідея зобов'язання породжується у момент, коли на одну із сторін договору покладається забезпечений нормами права обов'язок виконати умови договору та договірні зобов'язання.

У разі невиконання зобов'язання той з учасників договірних відносин, який не виконав договірні зобов'язання несе цивільно-правову відповідальність. Ці два аспекти – обов'язок та відповідальність утворюють структуру зобов'язання як особливої правової ситуації.

Обов'язок як зобов'язання особи – учасника договірних відносин, дотримуватись конкретної поведінки виникає в останньої внаслідок відносного покращення свого становища, спочатку внаслідок отримання з іншого боку певного блага, та виконання визначених договором умов та зобов'язань. У свою чергу, відповідальність є феноменом, що перебуває в можливості одного учасника договірних відносин примусово висувати вимоги, які передбачають можливість примусового виконання визначених зобов'язань другим учасником договірних відносин в інтересах першого у разі відшкодування завданих йому збитків (шкоди). Насамперед, зобов'язання як цивільні правовідносини характеризуються наявністю таких елементів, як: суб'єкти, об'єкти, зміст.

Суб'єктом правовідносин прийнято вважати учасника правових відносин, у якого наявні суб'єктивні права та здатність виконувати юридичні обов'язки, особу, що володіє конкретним правом, і перебуває в правовому зв'язку з іншим учасником (учасниками) цивільних відносин, на яких, у свою чергу, покладено обов'язки, що відповідають праву уповноваженої особи [3].

Для того, щоб стати суб'єктом зобов'язання, вказані учасники повинні володіти правосуб'єктністю. Саме тому у зв'язку із стрімким реформуванням військової сфери, а також введенням у повсякденність військовослужбовців новацій, нагальним питанням постає визначення участі останніх у цивільних правовідносинах.

За загальним розумінням, цивільним правом регулюються майнові і пов'язані з ними немайнові відносини в суспільстві. У вказаних правовідносинах беруть участь військовослужбовці в якості фізичних осіб та військові частини в якості юридичних осіб.

Також, зазначається, що «майнові та немайнові (особисті) відносини, засновуються на вільному волевиявленні учасників – носіїв суб'єктивних цивільних прав, та які між собою рівні юридично» [4].

Так, військовослужбовці під час несення та проходження військової служби, або навчальних зборів, відносяться до повноправних учасників цивільних правовідносин. Звідси, у разі настання негативних наслідків, або завдання військовослужбовцем шкоди, останні будуть нести юридичну відповідальність згідно до положень чинного законодавства.

Необхідно звернути увагу і на практичні проблеми участі військовослужбовців в договірних зобов'язаннях. Так, на практиці дуже складним, з практичної точки зору, є участь військовослужбовців у договірних зобов'язаннях у сфері найму (оренди) житла. Складність та проблемність зазначеного виду зобов'язань полягає в наступному: 1) порядку укладання договору найму (оренди) житла; 2) цивільно-правової відповідальності військовослужбовців у разі неналежного виконання зобов'язань; 3) врахування суб'єктного складу; 4) проведення розрахунків за вказаним договором тощо.

Слід зазначити, що в окремих випадках для укладання деяких договорів законодавець встановлює спеціальні вимоги до сторін (спеціальна правоздатність, наявність ліцензії тощо). Відповідно до статті 1054 ЦК України: «кредитором може бути тільки банк або інша фінансова установа» [6]; стаття 984 ЦК України встановлює, що: «страховиком є юридична особа, яка спеціально створена для здійснення страхової діяльності та одержала у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності»[7]; договори на біржі можуть укладати тільки члени біржі або брокери (наприклад, стаття 15 Закону України «Про товарну біржу» тощо).

Відповідно до положень статті 92 ЦК України: «військова частина, яка є юридичною особою, набуває цивільних прав та обов'язків і здійснює їх через свої органи, які діють відповідно до установчих документів та закону» [6].

Як зазначається в науковій літературі: «цивільну правоздатність, разом з юридичними особами, тобто військовими частинами, має також кожен військовослужбовець як фізична особа і громадянин України, при цьому вона виникає з моменту його народження і полягає у праві мати в особистій власності майно, заповідати його, одержувати авторські права тощо; разом з тим, правоздатність фізичної особи

(військовослужбовця) припиняється зі смертю людини, при цьому законодавство України не робить у цьому відношенні для військовослужбовців ніяких винятків» [2, С. 105-113].

Згідно до положень частини 1 статті 510 ЦК України: «сторонами у зобов'язаннях виступають кредитор та боржник, при цьому, кредитор виступає активною стороною у зобов'язаннях, так-як він має право вимагати від контрагента – боржника виконання його обов'язку; в свою чергу, боржник виступає у якості пасивного учасника зобов'язальних правовідносин, тобто останній зобов'язаний здійснювати на користь контрагента – кредитора, певні дії»[7].

У науковій літературі відмічається, що: «термін «особа» загальному розумінні має універсальний характер, так-як направлений на визначення певного кола учасників цивільних правовідносин (речових, зобов'язальних тощо)». Також визначається, що «у цивільних правовідносинах учасником виступає особа (за формою фізична або юридична), що наділяється цивільною правосуб'єктністю» [9]. Разом з тим, «особи (фізичні або юридичні) наділяються правовим статусом, який включає суб'єктивні права, юридичні обов'язки, а також гарантії їх дотримання» [1, С. 79-86].

Договірні зобов'язання, як різновид відносних правовідносин, встановлюють правовий зв'язок лише між сторонами зобов'язання. Що ж стосується третьої особи, то зобов'язання не можуть створювати для неї обов'язків, оскільки воно може породжувати для такої особи тільки право щодо боржника та (або) кредитора, і то лише у випадках, встановлених виключно договором [5, С. 52-55].

Таким чином, договірні зобов'язання військовослужбовців передбачають здійснення останніми активних дій, спрямованих на виконання покладених на них обов'язків. Таким чином, договірні зобов'язання військовослужбовців можна визначити як зобов'язання з позитивним змістом [8].

Договірні зобов'язання визначають права та обов'язки кожної із сторін укладених договорів. Розуміння загальної характеристики договірних зобов'язань є важливим для фізичних і юридичних осіб, у тому числі й військовослужбовців, які укладають договори. Незалежно від типу договору, загальна характеристика договірних зобов'язань надає основні принципи, які допомагають забезпечити їх ефективність та виконання.

У процесі укладання договору сторони домовляються про свої права та обов'язки, встановлюють умови, терміни, ціну та інші деталі, які регулюють відносини між ними.

Якщо виникають спори щодо виконання договірних зобов'язань, сторони можуть використовувати різні механізми для їх вирішення. Це можуть бути переговори, медіація або судове вирішення спорів. Зазначені механізми допомагають знайти компроміс та забезпечити роз'яснення чи відшкодування, у разі необхідності, порушених зобов'язань.

Узагальнюючи, загальна характеристика договірних зобов'язань дає загальне розуміння їх сутності та важливості. Вони визначають права та обов'язки сторін, у тому числі військовослужбовців, а також умови та механізми виконання військовослужбовцями договору, а також способи вирішення спорів. Розуміння цих характеристик є необхідним для успішного укладання, виконання та захисту зобов'язань у договірних відносинах за участі військовослужбовців.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Анікіна Г. В., Якимчук С. О. Умови виникнення деліктного зобов'язання у праві зарубіжних країн та України. *Економіка, фінанси, право*. 2023. № 5. С. 79-86.
2. Бескоровайний С. Я. Участь військових частин і військовослужбовців у цивільних правовідносинах. *Юридична наука*. 2013. №12. С. 105-113.
3. Голубева Н. Ю. Зобов'язання у цивільному праві України: методологічні засади правового регулювання : монографія. О. : Фенікс, 2013. 642 с.
4. Левицький М. О. Цивільно-правовий захист особистих немайнових прав військовослужбовців : дис. ... д-ра філософії : 081. Хмельницький, 2021. 259 с.
5. Луць В. В. Договірне право України: сучасний стан і тенденції розвитку. *Юридичний вісник*. 2009. № 2. С. 52-55.
6. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
7. Цивільний кодекс України. Станом на 01 січня 2023 р. : наук.-практ. коментар. За заг. ред. Харитонова Є. О., Калітенко О. М. Київ : Норма права, 2023. 1424 с.
8. Цивільне право України. Загальна частина : підручник / за ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової, Р. А. Майданика. К. : Юрінком-Інтер, 2017. 976 с.
9. Цивільне право України. Частина 2 : навч.-метод. посібник. 2-ге вид. / за ред. О. І. Сафончик. Одеса : Фенікс, 2023. 206 с.